

ROUTEBOEKJE VOOR HET

GRENSPARK GROOT-SAEFTINGHE

MEI 2017

Het Grenspark Groot-Saeftinghe is een initiatief van de projectpartners:

1. Provincie Zeeland
2. Vlaamse Overheid, Agentschap voor Natuur en Bos
3. Natuurpunt Antwerpen Noord vzw
4. Het Zeeuws Landschap
5. Gemeentelijk Havenbedrijf Port of Antwerp
6. Waterwegen en Zeekanaal NV
7. Vlaamse Landmaatschappij
8. EGTS Linieland van Waas en Hulst

Dit Routeboekje is in opdracht van de provincie Zeeland opgesteld door Servicenet Nationale Landschappen en Parken

Een concept van het Routeboekje is besproken in de Stuurgroepbijeenkomst van 19 april 2017 en met een aantal opmerkingen, die verwerkt zijn in voorliggende versie, vastgesteld als Intentieverklaring in de zin van de Interreg output 7.5.

SAMEN GRENZEN VERLEGGEN

Acht partijen in Vlaanderen en Nederland hebben met elkaar afgesproken om de komende twee jaar te zorgen voor een duurzaam behoud van de bestaande en nieuw te ontwikkelen natuurgebieden in het Schelde-estuarium. Dit is vastgelegd in het projectplan, dat op 26 april 2016 is goedgekeurd door Interreg Vlaanderen-Nederland. Onderdeel van het projectplan is de oprichting van een grensoverschrijdende samenwerkingsentiteit voor het Grenspark Groot-Saeftinghe. In dit 'Routeboekje' geven we aan hoe we dit willen aanpakken. Voorop staat dat we dit samen met alle 'streekholders' doen. Startpunt zijn zes intenties die de projectpartners alvast met elkaar delen.

In gesprek met de streek

In het projectplan voor Interreg zijn de natuurdoelen nauwkeurig omschreven. Deze vormen de kaders voor de gebiedsontwikkeling. De plannen voor natuurherstel in de Schelde en natuurcompensatie voor de havenuitbreiding zijn al volop in voorbereiding en uitvoering. Maar wat is precies een Grenspark? Om welk gebied gaat het eigenlijk? Voor wie is het bedoeld? En wat gaat er allemaal gebeuren? Dat ligt nog niet vast. De projectpartners willen hier met de 'streekholders' het gesprek over aangaan en samen tot een breed gedragen 'grensparkconcept' komen. Vervolgens willen we met diezelfde streekholders, zowel publieke als private partijen, afspraken maken over de toekomstige samenwerking, op basis van een solide 'businessplan'.

Kansen benutten

De projectpartners zijn zich bewust van de weerstanden in de streek tegen grootschalige natuurontwikkeling. En van de cultuurverschillen die er, naast alle overeenkomsten, zijn tussen Vlaanderen en Nederland. Toch zijn wij ervan overtuigd dat hier geweldige kansen liggen, voor de natuur, maar ook voor de economie en de bewoners. Om deze kansen te benutten, zullen we over de grenzen heen moeten kijken en nieuwe verbanden moeten smeden. Dan kan het Grenspark een park van ons allemaal worden! Eerste stappen zijn al gezet met een gezamenlijke excursie naar het bestaande Grenspark Kempen-Broek, een aantal goedbezochte werkbijeenkomsten (start-up) en de lancering van de Grensparkchallenge.

Gedeelde intenties

Als vervolg daarop hebben we zes intenties geformuleerd, die leidend zijn voor de ontwikkeling van het Grenspark en voor de aanpak van het gebiedsproces.

6 intenties voor het Grenspark Groot-Saeftinghe

1. Natuurwaarden

1. Wij willen de natuurwaarden en de ecologische kwaliteiten van het kerngebied van ongeveer 4.700 hectare groot zodanig beschermen en versterken, dat het uitgroeit tot het grootste brakwaterschor van West Europa. Centraal daarin staan de doelstellingen:

- het herstel van de vogelbiodiversiteit
- optimalisatie van de estuariene natuur
- eco-hydrologisch herstel van de binnendijkse gebieden.

2. Betekenis voor de streek

Het versterken van de natuurwaarden willen wij hand in hand laten gaan met het vergroten van de betekenis voor de streek, aan beide kanten van de grens, rondom het centrale natuurkerngebied. Concreet streven we naar de versterking van:

- de mogelijkheden voor natuurbeleving
- de toeristisch-recreatieve aantrekkingskracht van de streek
- de leefbaarheid van de dorpen
- de duurzaamheid en de biodiversiteit van de landbouw
- de economische vitaliteit en dynamiek.

3. Samen met bewoners en ondernemers

Het Grenspark Groot-Saeftinghe willen we ontwikkelen samen met bewoners en ondernemers in de streek. Dat wil zeggen dat lokale initiatieven die passen bij de hierboven genoemde intenties actief ondersteund zullen worden. Hierbij zoeken we nadrukkelijk naar verbindingen, ook over de grenzen heen.

4. Economische vitaliteit en werkgelegenheid

We streven naar een maximale bijdrage van het Grenspark aan de economische vitaliteit en werkgelegenheid, binnen de randvoorwaarden van de natuur, en naar het beperken van eventuele negatieve economische effecten van natuurontwikkeling, in het bijzonder voor de landbouw. Behalve voor bestaande ondernemers willen we ook ruimte bieden voor nieuwe ondernemers en nieuwe business cases, die passen binnen het toekomstige grensparkconcept.

5. Een passende organisatie

We willen een toekomstbestendig samenwerkingsverband opzetten en daarvoor een passende organisatie inrichten. De projectpartners willen daar ook het bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties bij betrekken, om zo het economisch en maatschappelijk draagvlak voor het Grenspark te verbreden. Uitgangspunt is dat er een sluitend businessplan komt voor de werkzaamheden van de nieuwe samenwerkingsentiteit.

6. Sterk merk

We willen het Grenspark Groot-Saeftinghe nationaal en internationaal op de kaart zetten als een sterk merk, met het oog op het aantrekken van extra bezoekers en investeerders. Dit merk moet uitdrukking geven aan de onderscheidende identiteit van het gebied en herkend worden in de streek.

INHOUD ROUTEBOEKJE

1. IDENTITEIT EN POSITIONERING	8
2. KANSEN VOOR DE STREEK	9
3. GRENSPARKCONCEPT	11
4. BUSINESSPLAN	12
5. SAMENWERKINGSOVEREENKOMST	13
6. PLANNING EN ORGANISATIE	14
7. PROCES EN COMMUNICATIE	15
8. VOORUITBLIK	17

Als uitwerking van bovenstaande intenties is voorliggend 'Routeboekje' gemaakt voor het proces om te komen tot een structurele grensoverschrijdende samenwerking voor Grenspark Groot-Saeftinghe. We hopen dat alle streekhouders mee willen doen om dit proces tot een succes te maken.

1. IDENTITEIT EN POSITIONERING

Stap 1 is om met elkaar de identiteit en de kernwaarden van het Grenspark vast te stellen. Wat zijn de onderscheidende kwaliteiten of het unieke DNA van het gebied? Welke kernwaarden horen daarbij? En wat zou het Grenspark kunnen worden? Want het gaat niet alleen om hoe het nu is, maar ook om kansen en wensen voor de toekomst. De identiteit is de basis voor de toeristische positionering en de gebiedsmarketing van het Grenspark en is sturend voor toekomstige activiteiten, ruimtelijke ontwikkelingen en inrichtingsmaatregelen.

Niet voor bange mensen

De uitgevoerde gebiedsanalyse en de foto's van Theo Baart laten al iets van deze identiteit zien. Groot-Saeftinghe is te typeren als een gebied van contrasten en dynamiek. Door de eeuwen heen heeft het gebied te maken gehad met overstromingen en oorlogen. De verdrinken dorpen van Saeftinghe en de restanten van de Staats-Spaanse Linies zijn daar stille getuigen van. De bewoners hebben er een gezond wantrouwen tegen het gezag aan over gehouden, en een hoge mate van zelfredzaamheid. Denk aan de grensoverschrijdende (!) smokkelroutes en de populariteit van streekheld Reinaert de Vos. Bezoekers kunnen hier nog steeds de ongeremde kracht van de natuur ervaren, met direct daarnaast het industriële geweld van de haven. Het is een landschap vol dramatiek, niet bedoeld voor bange mensen. Maar het is ook een fascinerend landschap, dat uitdaagt tot bezoek en volop ruimte biedt voor onverwachte initiatieven en spannende belevingen.

Positionering

Tijdens een eerste workshop met streekholders vanuit verschillende achtergronden en organisaties zal tot een precieze definiëring van de identiteit en de kernwaarden worden gekomen. Centraal daarin staat de vraag: wat is echt uniek voor dit gebied en waarin onderscheidt het zich van andere gebieden? De gezamenlijk benoemde identiteit wordt daarbij ook getoetst aan de markt. De waarde van het 'aanbod' wordt getaxeerd en het onderscheidend vermogen ten opzichte van andere, concurrerende bestemmingen wordt verkend. Tevens zal afstemming plaatsvinden met de gebiedsmarketing voor Zeeland (Land in Zee), Havenland, Geopark Scheldedelta, gemeenten Hulst, Beveren, St Gillis-Waas en Stekene en andere overlappende of aangrenzende gebieden.

Verhaallijnen

Uiteindelijk wordt de gekozen positionering uitgewerkt in een aantal krachtige verhaallijnen. Dit zijn als het ware verschillende hoofdstukken of personages in het verhaal van het Grenspark. Alle grensparkprojecten en verwante ontwikkelingen moeten op verschillende manieren of vanuit verschillende perspectieven dit grotere verhaal vertellen. Enkele voorbeelden van verhaallijnen zijn: de veerkrachtige delta, de mens en het water, het verhaal van de Antwerpse haven, de smaak van het landschap en sporen van de Tachtigjarige Oorlog.

2. KANSEN VOOR DE STREEK

Grensoverschrijdende samenwerking biedt extra kansen voor de natuur, want dieren en planten trekken zich niets aan van grenzen. Door gezamenlijk een grensoverschrijdende natuurvisie op te stellen komt het verzilveren van deze kansen dichterbij en zorgen we voor meer biodiversiteit. Maar het Grenspark biedt ook nieuwe kansen voor natuurbeleving, toerisme, economie en de leefbaarheid van de dorpen. Juist door meer samen te werken kunnen we deze goed afstemmen op de kwetsbare natuurwaarden.

Verkenning

In diverse gesprekken en op de startbijeenkomst van 12 januari 2017 is een eerste verkenning uitgevoerd naar wensen en ideeën die leven bij de partners, andere betrokken organisaties, enkele ondernemers en bewoners. Tevens is de vraag gesteld: wat zou u kunnen bijdragen aan het Grenspark?

De eerste verkenning heeft al een breed scala van kansen in beeld gebracht en aangetoond dat er bij veel streekholders bereidheid is om mee te werken aan de uitvoering. Samenvattend zijn voor een viertal thema's, die centraal stonden op de startbijeenkomst, de volgende kansen benoemd.

Kansen voor natuur en water

- maak het grotere verhaal van de delta beter beleefbaar, bijvoorbeeld met een 'vogelboulevard van internationale klasse' en spannende natuurbeleving
- benut de kracht van het water als bron van leven en ontwikkel de waardevolle overgangszones tussen land en water, zoet en zout, eb en vloed
- kijk ook naar het water als toeristische en economische transportader
- betrek de lokale ondernemers bij de ontwikkeling en het beheer van de natuur
- verbind de natuur met de menselijke omgeving, in het bijzonder de haven en de landbouwgebieden zodat ook daar de biodiversiteit wordt vergroot
- betrek de jeugd er meer bij, en ook andere doelgroepen die niet vanzelf al aan het woord komen.

Kansen voor landbouw en dorpen

- zorg dat er buiten de echte natuurgebieden ook wat te beleven is en stimuleer de al bestaande kleinschalige initiatieven voor toerisme, streekproducten, verbreding en duurzaamheid
- kies voor een 'bottom up' aanpak met boeren en bewoners samen
- benut toerisme als een kans om vergrijzing en krimp tegen te gaan en de leefbaarheid van de dorpen te vergroten
- geef elk dorp een eigen toeristisch profiel, passend bij de historie en de landschappelijke ligging ('de 8 Scheldedorpen')

- vergroot de biodiversiteit op landbouwgronden, onder meer via Plan Kiekendief, en creëer tegelijkertijd een nieuw perspectief voor duurzame landbouw
- compenseer de nadelige effecten van natuurontwikkeling en probeer boeren en bewoners niet langer dan nodig in onzekerheid te houden over de toekomstige inrichting.

Kansen voor de verbinding met stad en haven

- versterk de recreatieve verbindingen tussen het Grenspark en de haven en de stad, zowel over land als over water, bijvoorbeeld met een watertaxi
- zoek bestuurlijke samenwerking met de haven en de stad Antwerpen, want daar wordt het geld verdiend en daar komen de meeste bezoekers vandaan
- kijk ook naar mogelijke economische relaties en productketens, bijvoorbeeld in de sfeer van biobased economy en voedselproductie
- zorg voor een goede aansluiting bij de 'citymarketing' van Antwerpen en de eigen marketing van Havenland
- betrek ook de stad Hulst bij het Grenspark.

Kansen voor erfgoed en cultuur

- identificeer een aantal krachtige verhaallijnen en verbind deze met elkaar in een overkoepelend gebiedsverhaal
- sluit aan bij de historische identiteit en de iconen van de streek: legendes en sagen, verdrinken land, het polderlandschap, militair erfgoed, culinaire tradities
- ontsluit deze met passende voorzieningen en communicatiemiddelen, zoals apps en QR-code
- verbeter de onthaalinfrastuur met fiets- en wandelpaden, bankjes, bebording en rondleidingen
- organiseer bijzondere activiteiten en publieksevenementen, bijvoorbeeld rond streekproducten ('sneukeltochten'), sport ('Ronde van Saefinghe') en eigentijdse kunst
- zorg voor een goede communicatie richting de eigen bewoners: laat hen de verhalen vertellen en gastheer zijn, en zet een eigen omroep op voor het Grenspark
- maak van de Prospersite een centraal onthaalpunt.

3. GRENSPARKCONCEPT

Al deze kansen vormen natuurlijk nog geen samenhangend grensparkconcept. Daarvoor zijn nadere uitwerkingen nodig en zullen keuzen gemaakt moeten worden. Hiervoor wordt een aantal werkateliers georganiseerd. Op deze ateliers wordt samen met betrokken ondernemers en organisaties van binnen en van buiten het gebied bekeken wat de mogelijkheden zijn om het Grenspark echt op de kaart te zetten en welke 'product-marktcombinaties' het meest kansrijk zijn. De eerder benoemde identiteit en positionering zijn daarvoor leidend. Tegelijkertijd worden de ateliers gebruikt om deze te toetsen en te verrijken, in een open en creatieve dialoog.

Opzet grensparkconcept

Het grensparkconcept is geen kant-en-klaar marketingplan of inrichtingsplan, maar een globale visie op wat het Grenspark kan en wil zijn, hoe het zich naar buiten toe wil presenteren en welke maatregelen daarbij horen. Het omvat vier samenhangende onderdelen:

1. marketingperspectief: identiteit, kernwaarden, doelgroepen, positionering
2. ruimtelijk perspectief: inrichtingsbehoeften, onthaalconcept, ruimtelijke visie
3. economisch perspectief: waardecreatie, product-marktcombinaties, exploitatiemodel
4. organisatieperspectief: samenwerkingsentiteit, governance, draagvlak

Keuze

Verschillende alternatieve grensparkconcepten zijn nog denkbaar. De stuurgroep zal worden gevraagd hier een keuze in te maken. De bedoeling is om het grensparkconcept eind 2017 door de stuurgroep te laten vaststellen.

4. BUSINESSPLAN

De uitdaging die volgt is om het grensparkconcept in de praktijk te brengen met een passende samenwerkingsentiteit. De vorm is afhankelijk van het gekozen grensparkconcept. Het is niet de bedoeling dat dit een aparte 'bestuurslaag' wordt, met allerlei eigen raken en bevoegdheden. Een mogelijkheid is bijvoorbeeld een praktisch 'uitvoeringsbureau' dat de gezamenlijke en grensoverschrijdende visie en doelen helpt realiseren. Voorwaarde is dat de nieuwe organisatie breed gesteund wordt door overheden, ondernemers en bewoners, en dat de financiering duurzaam wordt geregeld, in een solide businessplan. Dit vraagt nog wel de nodige inspanning.

Haalbaarheidsstudie

Welk organisatie- en exploitatiemodel het best past bij het gekozen grensparkconcept zal onderzocht worden in een aparte haalbaarheidsstudie. Een werkatelier met alle (potentiële) samenwerkingspartners maakt hier deel van uit. De te onderzoeken modellen kunnen variëren van een centrale parkautoriteit met eigen uitvoerende taken voor bijvoorbeeld het natuurbeheer en de recreatie tot een lichte organisatie voor alleen de onderlinge afstemming en de gezamenlijke marketing. In ieder geval moet de samenwerkingsentiteit bijdragen aan een goede verstandhouding tussen de natuurbeheerorganisaties en partijen in de zogenaamde 'buitenschil'.

Uitgangspunt is dat de samenwerkingsentiteit niet volledig afhankelijk wordt van publiek geld, maar publiek-privaat (of volledig privaat) gefinancierd wordt. Daarom worden in de haalbaarheidsstudie ook verschillende verdienmogelijkheden, exploitatiemodellen en financieringsvormen onderzocht. Uiteindelijk moet het Grenspark niet alleen ecologisch, maar ook economisch (en sociaal) iets op gaan leveren voor de streek. Dat wil zeggen dat bestaande ondernemers extra klanten krijgen of extra producten en diensten kunnen gaan verkopen. En dat ondernemers van binnen en buiten de kans krijgen om nieuwe 'business cases' of 'product-marktcombinaties' op te zetten.

Businessplan

De resultaten van de haalbaarheidsstudie worden verwerkt in een businessplan. Dit businessplan omvat een omschrijving van het gekozen organisatie-model, een begroting van de investerings- en exploitatiekosten voor het Grenspark en een financieringsplan. Tevens zijn een implementatieplan en een marketingplan onderdeel van het businessplan. Het businessplan moet medio 2018 klaar zijn.

5. SAMENWERKINGSOVEREENKOMST

Op basis van het businessplan zal een samenwerkingsovereenkomst worden opgesteld, waarin de taken en verantwoordelijkheden van de participerende partners, organisaties en ondernemers worden vastgelegd. Hierin zal ook een voorstel voor de gezamenlijke financiering zijn opgenomen.

Deelnemers

Wie de overeenkomst ondertekenen, hangt af van het gekozen grensparkconcept en organisatie-model. Naast de projectpartners kunnen ook bedrijven en maatschappelijke organisaties meedoen.

Organisatie-advies

Uiteraard is het belangrijk dat er voor alle partners absolute duidelijkheid is over de juridische en financiële consequenties van deelname. Het grensoverschrijdende karakter maakt dat niet eenvoudiger, wel uitdagender. Daarvoor zullen een organisatie-advies en een juridische en financiële toets worden opgemaakt.

Finale afspraken

In de planning is een half jaar uitgetrokken om met alle partners finale afspraken te maken en de samenwerkingsentiteit formeel te installeren. De samenwerkingsovereenkomst moet uiterlijk 31 maart 2019 ondertekend zijn, de einddatum van het Interregproject.

6. PLANNING EN ORGANISATIE

Het Interregproject kent verschillende werkpakketten en heeft een doorlooptijd tot 31 maart 2019. De oprichting van het Grenspark valt onder werkpakket 7. Voor de uitvoering van het Interregproject is een stuurgroep ingesteld, een projectgroep en verschillende werkgroepen. De provincie Zeeland is trekker van de werkgroep voor het ontwikkelen van het grensparkconcept en de samenwerkingsentiteit.

Ondersteuning

De provincie heeft Servicenet Nationale Landschappen en Parken gevraagd het gebiedsproces te ondersteunen. De publiekscommunicatie voor het Interregproject als geheel wordt verzorgd door Jusbox. Daarnaast leveren ontwerpers van Ro&Ad en MaGRID inbreng in de gebiedsanalyse en de opstelling van een 'kansenkaart'. Het bureau IMA verzorgt het traject voor de gebiedsbranding, volgens de door hun ontwikkelde methodiek.

Planning

De planning en de verschillende mijlpalen zijn weergegeven in bijgaand schema. De precieze invulling wordt mee bepaald door de inbreng van alle streekholders, in een creatief werkproces. Zolang voldaan wordt aan de resultaatverplichtingen van het Interregproject zijn aanpassingen en aanvullingen mogelijk.

FASE	PRODUCT	PROCES
0. Start-up <ul style="list-style-type: none"> gebiedsanalyse stakeholderanalyse verkenning kansen uitwerking plan van aanpak 	<i>Intentieverklaring (output 7.5)</i>	Start-up 12 januari Stuurgroep 19 april
1. Identiteit en positionering <ul style="list-style-type: none"> kernwaarden en dromen onderscheidend vermogen t.o.v. concurrerende bestemmingen 		2 Workshops april-mei Presentatie/persmoment 22 juni
2. Kansen <ul style="list-style-type: none"> thema's afstemming met lopende projecten projecten en product-marktcombinaties 	<i>Kansenkaart (output 7.8)</i>	3 Thematische ateliers aug.-sept
3. Grensparkconcept <ul style="list-style-type: none"> marketing-, ruimtelijk, economisch en organisatieperspectief afweging alternatieve concepten 	<i>Rapport met 3 alternatieve grensparkconcepten (output 7.7)</i>	Integratieatelier sept. Stuurgroep 4 oktober
4. Businessplan <ul style="list-style-type: none"> haalbaarheidsstudie (publiek-private) financierings- en exploitatiemodellen marketingstrategie en implementatieplan 	<i>Interviews met ondernemers (output 7.6)</i> <i>Businessplan (output 7.1)</i>	Marketingatelier eind 2017 Stuurgroep feb. 2018
5. Samenwerkingsovereenkomst <ul style="list-style-type: none"> organisatie-advies concept-overeenkomst 	<i>Organisatieadvies (output 7.3)</i> <i>Samenwerkingsovereenkomst (output 7.2)</i>	Organisatieatelier begin 2018 Stuurgroep juni 2018

7. PROCES EN COMMUNICATIE

Er is nadrukkelijk voor gekozen om het Grenspark samen met de lokale streekholders vorm te geven. De communicatie en de procesaanpak zijn daarop gericht. Er worden gezamenlijke werkateliers georganiseerd en er wordt aansluiting gezocht bij lopende projecten en gebiedsprocessen. Deze lopende projecten en gebiedsprocessen kunnen vanuit het Grenspark ondersteund worden en kunnen op hun beurt bijdragen aan de ontwikkeling van het Grenspark. Het publiek wordt in deze fase betrokken via de Grensparkchallenge.

Werkateliers

Er zal een aantal workshops of werkateliers worden georganiseerd rond de gewenste identiteit en positionering, diverse ruimtelijke thema's, de marketingstrategie en de bijbehorende organisatievorm. Uitgenodigd worden de projectpartners, verwante organisaties en de lokale streekholders, en soms ook potentiële initiatiefnemers of inspirerende ervaringsdeskundigen van buiten. Het zijn informele en interactieve bijeenkomsten, waar iedereen eigen ideeën kan inbrengen en samen gezocht wordt naar creatieve oplossingen, die het Grenspark echt op de kaart zetten. De werkateliers leggen de basis voor een breed gedragen grensparkconcept en samenwerkingsentiteit. Ter voorbereiding en verdieping zullen ook nog afzonderlijke gesprekken met streekholders en initiatiefnemers worden gevoerd.

Afstemming met lopende projecten

Binnen en rond het gebied lopen al diverse projecten voor toerisme, economie en leefbaarheid. Deze worden geïnventariseerd en indien zinvol betrokken bij het proces. Voor Prosperdorp wordt bijvoorbeeld een dorpsplan opgesteld en de provincie Zeeland heeft middelen beschikbaar gesteld voor een leefbaarheidsimpuls voor diverse projecten in de gemeente Hulst. Voor de toekomst van de landbouw zijn zowel in Vlaanderen als in Nederland verkenningen gestart, waarbij verschillende scenario's worden onderzocht. Ook voor de recreatie zijn er al diverse plannen en initiatieven, zoals voor de 'Onthaalpoort Prosperdorp' en PolderMAS.

Al deze projecten en plannen worden sterker als ze goed aansluiten op de gewenste identiteit van het Grenspark. Daarom is het belangrijk dat tijdig een goede afstemming plaatsvindt. Dit is een van de doelen van de werkateliers en de gesprekken. Vanuit de projectorganisatie voor het Grenspark kan actieve ondersteuning worden geboden bij de planontwikkeling of kunnen eventueel nieuwe gezamenlijke projecten worden opgestart.

Verder zijn er uiteraard de lopende natuurontwikkelingsprojecten en de nog op te stellen grensoverschrijdende natuurvisie en natuurbeheerplannen en andere projecten die lopen binnen het Interregproject. Hiermee wordt ook afgestemd.

Grensparkchallenge

Op de startbijeenkomst van 12 januari 2017 hebben de projectpartners de 'Grensparkchallenge' gelanceerd: 10 concrete uitdagingen die de Interregdoelstellingen onderschrijven en de weg vrijmaken voor een echte grensparkentiteit. Bewoners die durven meedromen over hun toekomstige achtertuin, boeren die meedenken over win-win voor landbouw en natuur, bedrijven als gastheer voor een groeiend aantal bezoekers, iedereen is uitgenodigd om mee de identiteit van het Grenspark in wording te gaan bepalen. Rond de challenge worden allerlei activiteiten en publiciteit georganiseerd. Mensen die mee willen doen kunnen zich aanmelden op www.grensparkchallenge.eu.

Naast de 10 challenges zullen gedurende het proces ook andere middelen worden ingezet om publiek en pers meer bij het Grenspark te betrekken. De bedoeling is om stap-voor-stap een informele 'community' op te bouwen van mensen die het Grenspark een warm hart toedragen en zich daar ook actief voor willen inzetten.

8. VOORUITBLIK

Als het goed is, zijn op 31 maart 2019 de challenges volbracht en is de nieuwe samenwerkingsentiteit een feit. Dan gaat het eigenlijke werk pas echt beginnen! De samenwerkingsentiteit zal ongetwijfeld nieuwe challenges te volbrengen hebben. Waaruit deze precies zullen bestaan, is nu nog moeilijk te zeggen. Wat de projectpartners betreft, zal de grensoverschrijdende samenwerking in ieder geval borg staan voor een duurzaam behoud van de unieke Scheldenatuur en actief bijdragen aan een aantrekkelijk landschap, een vitale economie en een prettig woonklimaat in het Grenspark. Ambitieuze? Dat ligt helemaal aan u!

